

Työterveyslaitos

Eduskunta

TyV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö TyV, HE 88/2019 Syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat aineet ja menetelmät Kuulemistilaisuus 28.11.2019

ASiantuntijalausunto Koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä (HE 88/2019 vp)

Työterveyslaitos on sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta ylläpitänyt syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteriä (ASA-rekisteri) vuodesta 1979. Rekisteröinti perustuu Kansainvälisen Työjärjestön (ILO) yleissopimukseen (nro 139), joka tuli Suomessa voimaan vuonna 1978. ASA-rekisteristä annetussa laissa (717/2001) säädetään, että työnantaja on velvollinen pitämään työnantajakohtaista luetteloa syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja niitä sisältävistä tuotteista sekä niistä työntekijöistä, jotka altistuvat työssään syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille. Työnantaja on velvollinen toimittamaan vuosittaiset tiedot tästä pitämästään luettelosta ASA-rekisteriin.

Käytännössä työnantaja on välittänyt tiedot vuosittain paperilomakkeilla suoraan Työterveyslaitokselle, vaikka nykyisessä ASA-laissa ilmoituksen tiedonkulku kuvataan kulkemaan aluehallintoviranomaisen kautta. Työterveyslaitos on myös hoitanut rekisterinpittoa itsenäisesti ilman sosiaali- ja terveysministeriön puuttumista rekisterinpitoon. Työterveyslaitoksen nimeäminen rekisterinpitäjäksi lakiesityksen viidennessä pykälässä vastaa siis nykykäytäntöä.

Syöpäsairauden vaaraa aiheuttavien aineiden luetteloon on tehty vuoden 1979 jälkeen useita muutoksia. Ilmoitettaviin aineisiin kuuluu nykyisin 169 ainetta ja 5 työmenetelmää ja se perustuu useaan säädökseen (TMp 1993/838, VnA 716/2000, STM asetukset 1232/2000, 1014/2003). Lisäksi ASA-rekisteriin ilmoitetaan ympäristön tupakansavulle altistuneet (Vnp 1999/1153). Nykyinen ilmoitettavien aineiden tai työmenetelmien lista ei enää vastaa Euroopan unionin säätelystä. Lakiesityksessä ilmoittamisvelvoite kytketään aineiden luokitusta, pakkaamista ja merkitsemistä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (N:o 1272/2008) (CLP-asetus), joka on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Ilmoitusvelvoite koskee lakiehdotuksen mukaan CLP-asetuksessa kategoriaan 1A tai 1B kuuluvia syöpää aiheuttavia tai sukusolujen perimää vaurioittavia aineita.

Työterveyslaitos katsoo, että ilmoitusvelvollisuuden kytkeminen CLP-asetuksen mukaisiin vaaraluokituksiin selkeyttää tilannetta nykyisestä.

Esitetyn lain voimaantulosta koituu Työterveyslaitokselle jonkin verran lisätyötä, kun rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvat syöpävaaraa aiheuttaviksi katsotut tekijät muuttuvat. Ilmoitusvelvollisuuden piiristä poistuu tämän hetkisten luokitusten perusteella noin 40 yksittäistä ainetta. Uusia ilmoitettavia aineita tulee lisää useita satoja, mutta niitä pyritään ryhmittelemään vaikuttavan ainesosan mukaisesti isommiksi ryhmiksi. Kun aineiden CLP-luokitus jatkossa muuttuu, heijastuu se myös suoraan ilmoitusvelvollisuuteen. Yritysten avuksi Työterveyslaitos aikoo ylläpitää internetsivuillaan vuosittain päivitettävää listaa niistä ASA-rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvista aineista, joilla on sillä hetkellä CLP-asetuksen mukainen harmonisoitu luokitus. Lista on vain ohjeellinen, eikä pidä sisällään kaikkia ilmoitettavia aineita, koska ASA-rekisteriin tulee lisäksi ilmoittaa myös teollisuuden itseluokittelemat aineet. Näillä aineilla ei ole EU-tasolla yhdenmukaistettua luokitusta ja eri valmistajien luokituksissa saattaa esiintyä vaihtelua. Ilmoitukset ASA-rekisteriin tehdään aina kyseisen työpaikalla käytössä olevan tuotteen luokituksen perusteella. Koska CLP-asetuksen soveltamisalaan ei kuulu syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia työmenetelmiä, viitataan näiden osalta työturvallisuuslain nojalla annettaviin säädöksiin, joita on valmisteltu samanaikaisesti. Työterveyslaitos tulee laatimaan ohjeistusta erityisesti ilmoitettaviin uusiin työmenetelmiin liittyen.

Vaikka ASA-rekisteriin ilmoitettavien aineiden määritelmä muuttuu, hallituksen esitys ei toisi ilmoitettaviin tietoihin muutoksia, eikä ASA-rekisterin tietokantarakennetta tarvitsisi tältä osin muuttaa. Työnantajan pitämään luetteloon olisi jatkossakin merkittävä työsastoittain ja kalenterivuosittain samat tiedot kuin nykyisinkin. Myös altistumisen toteamisen perusteet säilyvät ennallaan. Lakiehdotus kuitenkin painottaa työnantajan velvollisuutta selvittää työntekijän mahdollinen altistuminen ja altistumisen merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Työterveyslaitos katsoo, että tämä on oleellinen lisäys, koska altistumisen toteaminen on perusta työnantajan pitämään luetteloon sekä ilmoittamiselle ASA-rekisteriin.

Lain jatkovalmistelussa huomioitavaa

Lakiesityksen kolmannessa pykälässä, jossa säädetään työnantajan pitämästä luettelosta, todetaan, että työntekijät ja työntekijöiden edustajat saisivat oikeuden vain ryhmätason tietoihin. Lain jatkovalmistelussa on hyvä varmistaa, ettei tämä lainkohta ole ristiriidassa Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelutoiminnasta annetun lain 32 § kanssa, jossa on määritelty työsuojeluvaltuutetun oikeuksista tiedon saantiin. Kyseisen lain mukaan työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada työnantajalta nähtäväkseen asiakirjat ja luettelot, joita työnantajan on pidettävä työsuojelua koskevien säännösten mukaan. Lisäksi työsuojeluvaltuutetulla on oikeus tutustua työnantajan hallussa oleviin työympäristön ja työyhteisön tilaan liittyviin työn turvallisuutta ja terveellisyyttä koskeviin asiakirjoihin ja oikeus saada työnantajalta tarpeelliset tiedot yhteistoimintatehtäviensä hoitamista varten. Työsuojeluvaltuutetulla on myös oikeus

saada jäljennöksiä 1 ja 2 momentissa mainituista asiakirjoista yhteistoimintatehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Lainsäädäntömuutosten yhteydessä on tarkoitus muuttaa ASA-ilmoitusjärjestelmä sähköiseksi. Tässä yhteydessä on harkittu, voisiko myös työsuojeluvaltuutetulla olla rooli järjestelmän käyttäjänä. ASA-ilmoitukset tehdään nykyisin paperilomakkeilla. Työnantaja ja työsuojeluvaltuutettu ovat tähän asti allekirjoittaneet lomakkeet yrityksen puolesta, jolloin työsuojeluvaltuutettu on saanut nähtäväkseen ASA-ilmoituslomakkeen kaikki tiedot. Jos jatkossa työsuojeluvaltuutettu olisi oikeutettu näkemään vain työnantajan laatiman luettelon, eikä saisi itse näkymää sähköiseen järjestelmään viedystä ASA-ilmoituksesta, tulisi tässä muutos nykykäytäntöön. Toivomme tähän kohdan selkeyttämistä, jotta Työterveyslaitos voi viestiä muutoksesta ilmoituksia tekeville yrityksille.

Lakiehdotuksen mukaan työnantajan on ilmoitettava Työterveyslaitokselle rekisteröitävät tiedot vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivään mennessä. On huomattava, että työnantaja on velvollinen keräämään uuden lain mukaista luetteloa altistuneista vasta kun laki astuu voimaan. Koska ilmoitukset ASA-rekisteriin tehdään kalenterivuosittain, on oleellista, että uusi ilmoitettavien aineiden ja työmenetelmien lista tulee voimaan kalenterivuoden alusta, eikä muutu kesken kalenterivuotta.

Antti Koivula
pääjohtaja

Sanni Uksulainen
vanhempi asiantuntija